

תולדות עם ישראל בדורות האחרונים

לבתי ספר דתיים

חלק ב

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	(10×4)	—	40	נקודות
פרק שני	—	(26×1)	—	26	נקודות
פרק שלישי	—	(9×2)	—	18	נקודות
פרק רביעי	—	(4×4)	—	16	נקודות
סה"כ	—			100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: הבא בתשובותיך עובדות, ואל תסתפק בהערכות כלליות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

המשך מעבר לדף ◀

השאלות

פרק ראשון (40 נקודות)

ענה על ארבע מהשאלות 1-6 (לכל שאלה – 10 נקודות).

1. החלוצים הדתיים שהקימו את תנועת "הפועל המזרחי" ראו בעבודה ערך דתי. הסבר את הערך הדתי שראו בעבודה. הסבר מדוע לא יכלו החלוצים הדתיים לממש ערך זה במסגרת תנועת "המזרחי".
2. הלאומיות של ערביי ארץ-ישראל החלה להתעורר בשנות ה־20 של המאה העשרים. הצג שני גורמים שהביאו להתעוררות של לאומיות זו – גורם אחד שהושפע מתהליכים בתוך החברה הערבית, וגורם אחד שהושפע מתהליכים מחוץ לחברה הערבית.
3. הצג מחלוקת אחת בין המחותרות בארץ-ישראל בתקופה שלפני מלחמת העולם השנייה. הסבר את העמדות האידאולוגיות המנוגדות במחלוקת זו.
4. בנספח לשאלה זו מובא תרשים, ובו נתונים על העלייה הלא חוקית (ההעפלה) בשנים 1934-1947. עיין בתרשים, וענה:
 - על פי התרשים, בשנת 1939 חל גידול במספר המעפילים שהגיעו לארץ-ישראל לעומת השנים הקודמות. הבא הסבר אחד לגידול זה, על פי מה שלמדת.
 - ציין מה אפשר ללמוד מן התרשים על ממדי ההעפלה בשנים 1941-1942, והבא הסבר אחד לכך.
 - בתרשים מוצגים נתונים של מספר המעפילים ונתונים של מספר הספינות בשנים נבחרות. עיין בנתונים של השנים 1939 ו־1947, וציין באיזו משתי השנים הצפיפות של המעפילים בספינות הייתה גדולה יותר.הסבר את ההבדל בין הצפיפות בשנת 1947 לצפיפות בשנת 1939, על פי מה שלמדת על ההעפלה ו/או על מצב המעפילים לאחר מלחמת העולם השנייה.

5. העלייה ההמונית לישראל בשנות ה־50 של המאה העשרים הביאה לחיסול של כמה מן הקהילות היהודיות בארצות האסלאם.
- ציין אחת מן הקהילות היהודיות האלה, והסבר את המציאות הפוליטית באותה מדינה שהביאה לחיסולה של הקהילה היהודית.
6. ציין שתי תנועות פוליטיות מנוגדות זו לזו שהוקמו בישראל בעקבות מלחמת ששת הימים. הסבר כיצד נתפסו תוצאות המלחמה בעיני כל אחת מן התנועות האלה.

◀ המשך בעמוד 4

פרק שני – שואה (26 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 7-9.

בשאלה שבחרת ענה על שני הסעיפים א-ב.

7. הפתרון הסופי

א. הסבר שניים מן הגורמים שהביאו להחרפת המדיניות של הנאצים נגד היהודים עם

פלישת גרמניה לברית-המועצות (יוני 1941).

הצג כיצד באה לידי ביטוי החרפה זו.

(13 נקודות)

ב. בוועידת ואנזה (1942) לא הוחלט על הפתרון הסופי, אך דיוני הוועדה מלמדים על החרפה

במדיניות הנאצית כלפי היהודים. הצג שתי הוכחות להחרפה זו. (13 נקודות)

8. עמידה יהודית

א. הצג שני גורמים ייחודיים לסבל של הילדים היהודים בגטו.

ציין גוף אחד שבא לעזרת הילדים בגטו, והסבר כיצד גוף זה התמודד עם אחד מן

הגורמים שהצגת. (13 נקודות)

ב. הצג שו"ת מתקופת השואה שלמדת. הסבר כיצד השו"ת הזה משקף את המצב הקשה

של היהודים בתקופת השואה, וכיצד הוא משקף את העמידה היהודית. (13 נקודות)

9. הצלה בשואה

א. לפניך שמותיהם של שלושה אישים שהוגדרו "חסידי אומות העולם" בזכות פעילותם

להצלת יהודים:

סמפו צ'יונה סוגיהרה, אוסקר שינדלר, ראול וולנברג.

בחר באחד משלושת האישים, והצג את מפעל ההצלה שלו. בתשובתך התייחס לקשר בין

פעולת ההצלה שנקט ובין תפקידו של האיש, המקום שפעל בו והתקופה שפעל בה.

(13 נקודות)

ב. הצג ניסיון אחד של יהודים להציל יהודים בדרך של משא ומתן עם הגרמנים.

בתשובתך הצג את הפרטים האלה:

— הצדדים במשא ומתן.

— התנאים שהציב כל אחד מן הצדדים.

— התוצאה של המשא ומתן.

(13 נקודות)

פרק שלישי (18 נקודות)

ענה על שתי שאלות: על אחת מהשאלות 10-11 (9 נקודות), ועל שאלה 12 (חובה) (9 נקודות).
הקטע שלפניך דן במיתוס (אמונה רווחת) שלפיו הניצחון של היהודים על הערבים במלחמת העצמאות היה ניצחון של "מעטים מול רבים".

קרא את הקטע, וענה על השאלות שאחריו.

לפי אחת האמונות המרכזיות שנתקבעו בתודעת הציבור היהודי של מדינת ישראל הייתה מלחמת העצמאות מאבק נואש, אך מוצלח, של יהודים מעטים מול ערבים רבים.

עובדות היסוד מוכרות: חלקה הראשון של מלחמת העצמאות התנהל בין היישוב היהודי שמנה כ־650,000 נפש ובין האוכלוסייה הערבית בארץ־ישראל שמנתה כ־1,250,000 נפש – פי שניים ממספר היהודים. מהקמת המדינה באמצע מאי 1948 עמדו הכוחות היהודים... מול צבאותיהם הסדירים של ארבע מדינות ערביות שאוכלוסייתן הכוללת מנתה באותם ימים למעלה מפי 75 מאוכלוסייתה של מדינת ישראל. אולם אין בכוחם של נתונים אלה להסביר מה קרה בשדות המערכה.

לעדיפות הדמוגרפית של ערביי ארץ־ישראל לא הייתה השפעה מכרעת על שדה הקרב. האוכלוסייה של ערביי ארץ־ישראל כללה הרבה יותר ילדים וזקנים מאשר האוכלוסייה היהודית. בעלייה הציונית עלו בעיקר אנשים צעירים המסוגלים לשרת בצבא, ולכן הפער במספר הלוחמים לא היה כה גדול. גם מדינות ערב שהיו מעורבות במלחמה השקיעו במלחמה בארץ־ישראל רק חלק קטן מפוטנציאל הלוחמים שלהן, על רקע העובדה שבניגוד ליהודים, לא היה מדובר עבורם במלחמה קיומית. בעקבות זאת ברוב העימותים הקשים שהתחוללו הגיעו לשדה הקרב כוחות שווים פחות או יותר. בדרך כלל גבר הצד שהצליח לרכז בשדה המערכה יותר כוחות ויותר נשק, ולהפעיל בשדה הקרב יותר אש.

מספר הולך וגדל של היסטוריונים סבור היום שליהודים היו כבר בחודשי המלחמה הראשונים כוחות עדיפים פי כמה על אלה של האויב. ועם זאת לא הצליחו היהודים בחודשים אלה (בחודשים דצמבר 1947 עד סוף מרס 1948) לתת ביטוי לעדיפות זו.

(מעובד על פי מ' בר־און, יחסי כוחות במציאות קרבית ומיתוס דוד מול גולית במלחמת העצמאות, בתוך **ישראל 20**, 2012, עמ' 107-113)

ענה על אחת מן השאלות 10-11.

10. על פי הקטע, ציין שתי עובדות שהשפיעו על היווצרות המיתוס (אמונה רווחת) של "מעטים מול רבים".

11. על פי הקטע, הצג שתיים מן העובדות שמביא כותב המאמר השוללות את התפיסה "מעטים מול רבים" במלחמת העצמאות.

שאלת חובה

12. על פי הקטע, מה היה הגורם המרכזי שהשפיע על הניצחון בשדה הקרב במהלך המלחמה?

על פי מה שלמדת, הסבר מדוע גורם זה לא בא לידי ביטוי בראשית המלחמה, אלא רק

מאפריל 1948.

פרק רביעי (16 נקודות)

לפניך 7 שאלות (13-19). כל שאלה עוסקת במושג.

בחר בארבע שאלות, וענה על שני החלקים של השאלה (לכל מושג – 4 נקודות).

13. משטר טוטליטרי

- מהו משטר טוטליטרי? ציין שתי מדינות באירופה שהונהג בהן משטר זה במאה העשרים.
- ציין שני אמצעים להפעלת טרור במשטר זה.

14. פשיזם

- היכן באירופה הונהג משטר פשיסטי, ובאיזו תקופה?
- ציין שניים מעקרונות הפשיזם.

15. מוסוליני ו"המצעד על רומא"

- מה הייתה מטרת "המצעד על רומא"?
- מה הייתה תגובת המלך על המצעד, ומה הייתה הסיבה לתגובתו?

16. "מסך הברזל"

- מי טבע את הביטוי "מסך הברזל", ומתי?
- מה הייתה המטרה של ברית המועצות בהצבת "מסך הברזל"?

17. "המלחמה הקרה"

- באיזו תקופה הייתה "המלחמה הקרה", ומדוע מלחמה זו מכונה כך?
- ציין שני תחומים ש"המלחמה הקרה" באה בהם לידי ביטוי.

18. ברית נאט"ו

- מה הייתה המטרה שלשמה הוקמה ברית נאט"ו?
- ציין שתי מדינות שהיו חברות בה.

19. "ברית ורשה"

- מה היה הרקע להקמת "ברית ורשה"?
- מה הייתה ההתחייבות של המדינות החברות ב"ברית ורשה"? ציין שתיים מן המדינות האלה.

בהצלחה!

נספח לשאלה 4

העלייה הלא חוקית

